

„Maščujte naše grobove“

Prva javna razprava proti vojnim zločincem v Celju

Prebivalstvo našega okrožja je ob priliki javne razprave v Celju proti desetim vojnim zločincem in domačim izdajalcem, ki je bila 5. julija 1945 ob 9.15, do zadnjega kotička napolnilo veliko razpravno dvorano v grofiji in ulico Pred grofijo. Sodišču je predsedoval podporočnik tov. Zupančič Franc.

Na zatožni klopi so sedeli:

Paidasch August

znan ovaduh ki je nasilno germaniziral slovensko prebivalstvo, z represalijami zatiral narodno osvobodilno borbo in se udeleževal in vodil pohode v borbo proti partizanom, povzročal aretacije zavednih slovenskih ljudi ter sodeloval pri izseljevanju in pobijanju slovenskega ljudstva.

Wagner Franc

nemške narodnosti, ki je kot župan na Vranskem in nato v Podčetrniku sodeloval pri izseljevanju Slovencev, teroriziral vso okolico, dal požgati večje število hiš in bil izvrševalec množičnih ubijanj in požigov ter oborožen SA-jevec.

Golob Karol

ki je za časa predaprilske Jugoslavije, kljub temu, da je sin slovenske matere, bil deset let član Kulturbunda in bil po okupaciji funkcionar Wehrmannschafta, vodil oborožene pohode proti partizanom in bil od leta 1942. uslužben pri celjskem gestapu, kjer je mučil in pretepal zaprte Slovence.

Percl Ivan

član Kulturbunda, nekdanji Zellenführer, ki je vzgojil svojega sina tako, da je kot nemški SS-ovec izseljeval in mučil slovenske ljudi.

Jamnik Artur

ki je bil neposredni izvrševalec mučenja prebivalstva in je partizane, ki so bili razstavljeni v Celju pred Narodnim domom dva dni zasmehoval, pljuval v nje in jih brcal; na Dobrovljah je pretepal nekega našega kmeta in njegova dva sinova in se udeleževal roparskih pohodov Wehrmannschafta po Dolenjskem in Štajerskem ter je v Mozirju nekemu mrtvemu partizanu odrezal prst, da mu je mogel sneti prstan raz njega.

Paidasch Terezija

ki je bila članica Kulturbunda in NSDAP ter je, kljub temu, da je bila nekoč slovenska učiteljica vzgajala v »Sky-klubu« v Celju nemško mladino v nacističnem duhu in je za svojega moža Paidascha Edvarda, ki je bil nemški propagandni referent za celjsko okrožje prevajala slo-

venske sestavke v nemščino, in jih je nato njen mož Paidasch Edvard objavljaj v časopisu Tagespost.

Pušnik Antonija

ki je od maja 1944 do osvoboditve podpirala Drobeža, člana bele garde, mu dajala hrano in stanovanje ter širila belogardistično propagando in ovadila okupatorski oblasti štiri partizanske ilegalne kurirke.

Cmok Silva

ki je bila julija 1942 zaprta in ko je bila aretirana, izdala gestapu brez vsakega pritiska in pretepanja okoli 50 ljudi in je bilo zaradi njenega izdajstva mnogo tovarišev ustreljenih, njih družine izseljene; njo pa je gestapo za te »zasluže« izpustil.

Wachter Ida

avstrijska državljanka in zagrizena hitlerjanka, ki je bila nastavljena kot vodilna uradnica pri Landratu Dorfmeistru in nekaj časa tudi pri gestapu ter je ovadila nekaj naših ljudi.

Dornik Ernest

ki se je kot član oborožene okupatorjeve zaščite za industrijska podjetja udeleževal pohodov trboveljske gestape proti partizanom in kasneje kot gestapovec vršil aretacije raznih Slovencev ter se kot raztrganec klatil po okolici Trbovelj, kjer je nato ovajal naše ljudi gestapu.

Javni tožilec, poročnik

Dr. Bele Ivan

je prebral obtožnico proti navedenim pobudnikom, organizatorjem ter neposrednim izvrševalcem množičnih ubijanj in mučenj, odgonov na prisilna dela, požigov, ropanja državne imovine, funkcionarjem terorističnega aparata in njegovih oboroženih formacij in zahteval kazen po členu 16 uredbe o vojaških sodiščih.

Pred zagovori je predsednik sodišča pozval prisotne obtožence in priče, da govore resnico.

Paidasch je s svojim neumnim zagovorom povzročil večkrat smeh v dvorani. Tako je n. pr. na vprašanje predsednika: »Ste vstopili prostovoljno v Kulturbund?« odgovoril »Ne, me niso hoteli.« V nadaljnjem zagovoru je Paidasch stopnjeval ogorčenje ljudstva s svojim zanikanjem.

Predsednik: »Da ste bili povzročitelj izselitev, imamo priče, saj je našel izgnani župnik Klasinc po razpadu Nemčije v arhivu gestapa v Breslavu akt, v katerem piše, da ste bili leta 1938. z deputacijo v Gracu pri Hitlerju, kateremu ste predlo-

žili spisek Slovencev, ki bi jih bilo treba izseliti iz Brežic.«

Paidasch: »Nisem bil.« Glas iz množice: »Dajte mu lilijo v roke.«

Predsednik: »Vaša hčerka je po izpovedbi prič povedala v šoli: »Moj atek je bil pa pri Hitlerju!«

Javila se je priča Godlar, ki je izpovedala: »Zločini, ki jih očita obtožnica Paidaschu so le drobci vseh njegovih zločinskih dejanj. Ves brežiški okraj ga pozna kot najpodlejšega zločinca in Kulturbundovca. Obtoženec je izjavljaj, da Štajercí nismo Slovenci, da bo nemška vojska, ki je premagala vso Evropo, z lahkoto uničila tudi teh nekaj partizanov. Kjer koli se je pojavil Paidasch so ljudje zašepetali: »Pazite! Skrijte se, Paidasch gre!« Za Paidascheve zločine lahko pripeljem več kot 500 prič, saj je dal obtoženec zapreti celo svojo ženo, ker ni bila dovolj zagrizena.«

Priča Senčar Franc: »Dal me je zapreti, ker nisem hotel vstopiti v Wehrmannschaft.«

Priča Kamnikar Vinko: »Ko smo bili napadeni od Nemcev leta 1943 smo imeli 52 žrtev. Iz Brežic smo zvedeli, da je Paidasch brcal nekega partizana grške narodnosti in druge ter jih pljuval.«

Paidasch je bil tudi soudeležen pri umoru Primožiča iz Semiča.

Wagner Franc je zaprosil za tolmača, ki mu ga je sodišče tudi dovolilo. S to svojo prošnjo je dvignil val razburjenja in ljudstvo je vzklikalo: »Prej je pa znal slovenski, da nas je lahko izdajal!«

Več prič je potrdilo, da je Wagner vsakomur grozil z izselitvijo ali gestapo, če mu le malo ni bil po volji.

Priča Košir: »Ko je prišel Wagner na Vransko, me je večkrat klical na obračun in mi stalno grozil: »Vi ste peti na moji listi za izselitev. Izjavil je, da če se bo pri nas kaj zgodilo in če ne bom poslušen, bom izseljen ali zaprt. Ko sem prišel k Wagnerju nekoč s prošnjo, da mi glede trgovine nekaj pomaga, se je samo drl kot že nad mnogimi drugimi: Einsperren, aussiedeln; einsperren, aussiedeln! (Smeh in ploskanje v dvorani.) Wer nicht mit uns geht wird ausgesiedelt, eingesperrt!« (Kdor ne gre z nami, bo izseljen, zaprt!)

Priča Šoštar Viktor: »Obtoženec je rekel moji ženi in drugim, da me hoče dobiti v roke in da me bo osebno raztrgal.«

Tožilec: »Ste dobili odlikovanje?«

Wagner: »Kriegsverdienstkreuz, ki ga je dobil vsak!«

Odgovor ljudstva v dvorani: »Zakaj ga pa jaz nisem dobil?«

Tovariš javni tožilec je vprašal obtoženega Goloba Karla za tem, ko mu je tov. predsednik dokazal krivdo in predložil slike, na katerih je videti celo obtoženega Goloba Karla pri streljanjih slovenskih ljudi: »Ste sin slovenskega očeta?« (Golob prikima.) »Ste šli prostovoljno v službo k gestapu?«

Golob: »Ne. Obersturmführer mi je dejal, naj se tam javim.«

Tožilec: »Lahko bi se ubranili. Raje bi šli kamenje tolči, kakor, da bi sprejeli takšno službo.«

Ljudstvo: »Tako je!«

Tožilec: »Priznali ste vse, kar je zverinska organizacija delala. Pred tremi meseci bi vse, ki so v dvorani, še z užitkom ubili!«

Razburjena je stopila pred tov. predsednika priča Dobnik Milica, ki je izjavila:

»Ko sem bila leta 1943. aretirana, mi je pri zasliševanju obtoženec zaklical: »Pod šus, slovenska svinja!« Obrnila se je k Golobu in mu rekla: »Sram vas je lahko, še danes sem vsa bolna od posledic!«

Ljudstvo je ogorčeno vzklikalo: »Fuj, gestapovci!« »Na vešala z njimi!« »Najhuje so nas pretepali slovenski gestapovci!« »Proč z njimi, na vešala!«

Obtoženec Percl Ivan se je izgovarjal, da je bil notoričen pijanec, da mu Nemci zaradi tega niso dali višje funkcije kot to, da je bil Blockführer ter da je sin šel samo zato prostovoljno v nemško vojsko, ker je bil že dovolj star in mu on ni mogel braniti. V Kulturbund je stopil ba- je samo zato, da bi dobil boljšo službo.

Tožilec je ironično pokazal na Percla: »To so bili predstavniki tretjega rajha!« Ljudstvo se je glasno smejalo in ploskalo.

Tov. predsednik je vprašal obtoženca Jamnika Arturja: »Ste hodili ogledovat partizane, ki so jih razstavili pred Narodnim domom in jih pljuvali?«

Obtoženi Jamnik: »Ne, samo gledati sem šel!«

Predsednik mu v odgovor pokaže fotografije.

Jamnik: »Bil sem samo pred Narodnim domom!«

Predsednik: »Kako je bilo z mrtvim partizanom, kateremu ste odrezali prst, da bi mu sneli prstan?«

Jamnik: »Našli smo ga in sem mu vzel prstan, to priznavam!«

Predsednik: »Ste ga vzeli za spomin?«

Jamnik: »Da, za spomin!«

Predsednik: »Ste bili pri pretepanju jetnikov?«

Jamnik: »Bil sem pa nisem pretepeval.«

Predsednik: »Ste požigali slovenske knjige?«

Odgovor: »Ne!«

Ljudstvo ogorčeno vzklika: »Ne laži, videli smo te!«

Obtoženka Paidasch Terezija je trdila, da nikoli ni nosila znaka člana NSDAP (Nac. Soz. Arbeiterpartei), čeprav je bila v tej organizaciji članica. Na vprašanje, kako to, da je bila Zellenführerin, pa je izrazila, da samo zato, ker je hotela pomagati ljudem. Salon Grobelnik pa da je prevzela v komisarično upravo samo »iz simpatije do gospoda Grobelnika.«

Obtoženka Pušnik Antonija je med zagovorom priznala: »V Celje sem prišla zato, da bi tam javila partizane

(kljub temu, da je bilo to teden pred osvoboditvijo), ki bi v tem pridobili na času in lahko ušli.«

Branilec: »Ste šli v Celje javiti partizane hčerki ali policiji?«

Obtoženka: »Bakovski je bil v Celju, pa sem ga šla obiskat, kakor tudi hčerko, potem pa sem vse javila na policiji!«

Tovariš predsednik je pozval obtoženo Cmoko Silvo, naj pove, kako je prišlo do izdaje, katere povzročitelj je bila ona.

Cmokova: »Leta 1942. so prišli gestapovci po mene. V začetku sem vse tajila. Toda pripeljali so Komlanca Naceta pred mene, ki mi je rekel: Nima smisla tajiti — vse je izdano! Nato sem izdala vse, saj so mi pokazali listo oseb, s katerimi sem sodelovala.«

Predsednik: »So vas kaj mučili?«

Cmokova: »Ne.«

Predsednik: »Ste vedeli, kaj se zgodi s tem, če jih izdate?«

Cmokova: »Zavedala sem se.«

Predsednik: »Ste izdali samo zaradi tega, ker vam je bila lista predložena?«

Cmokova: »Da.«

Razjarjena množica: »Ni res! Ona sama nas je izdala!« »Smrt Slovenki, ki je zavestno izdajala!«

Obtoženka Vahtar Ida prizna, da je bila uradnica pri Dorfmeistru in pri gestapu.

Predsednik: »Ali ste bili članica Kulturbunda?«

Wahtarjeva: »Ne.«

Predsednik: »Bila ste zagrizena hitlerjanka!«

Wahtarjeva: »Bila sem zastrupljena od nemške propagande!«

Predsednik: »Kako, ali so na gestapu mučili?«

Obtoženka: »Ne vem.«

Predsednik: »Ste imeli vtis, da se je v zgradbi kaj vršilo?«

Obtoženka: »Slišala sem!«

Javni tožilec: »Ali je priznala da je bila v Kulturbundu?«

Predsednik: »Ne!«

Tožilec: »Obtoženka Wahtar, imeli ste tole številko« (pove ji natančno številko njene izkaznice.)

Javila se je priča, ki je izpovedala, da je Wahtarjeva kriva, da je bila priča izseljena z vso družino.

Obtoženec Dornik Ernest je priznal, da je prostovoljno vstopil v Werk-

schutz in da je za 7.50 RM zasledoval partizane in dobival razen tega še posebno nagrado kot gestapovec.

Razjarjeno množico je moral tov. predsednik sodišča opozoriti, da naj ne preda občutkom ogorčenja.

Senat je po enoinpolurnem premoru razglasil sodbo, ki jo mora pa še višje vojaško sodišče potrditi.

Paidasch August: smrt na vešalih, trajno izgubo državljskih pravic in zaplenbo celotne imovine; Wagner Franc: ustrelitev, trajna izguba državljskih pravic, zaplenba celotne imovine; Golob Karel: ustrelitev, trajna izguba državljskih pravic, zaplenba celotne imovine; Percl Ivan: dve leti prisilnega dela in tri leta izgube državljskih pravic; Jamnik Artur: 15 let robije, trajno izgubo državljskih pravic in zaplenbo celotne imovine; Pušnik Antonija: dve leti prisilnega dela, tri leta izgube državljskih pravic; Wahtar Ida: 1 leto prisilnega dela, nato izgon iz države; Dornik Ernest: 5 let robije in 5 let izgube državljskih pravic. Obravnavo o kazenski zadevi učiteljice Paidasch Terezije in izdajalke Cmoko Silve je sodišče v svrhu razjasnitve obtožbe preložilo obravnavo na nedoločen čas.

Vojaško sodišče je poslalo razsodbo na višje vojaško sodišče v potrditev ali v morebitno spremembo razsodbe.

Še dolgo za tem, ko je bila sodba razglašena se prebivalstvo ni moglo raziti. Kazalo je nejevoljo zaradi premile kazni s tem, da je v zboru vzklikalo: »Goloba na vešala!« »Zahtevamo ostrejšo kazni!« Mladina je klicala: »Smrt mladinki Cmokovi, ki je izdala toliko dobrih mladincev in mladink!«

Skupina deklet je objokana prosila sodni zbor in javnega tožilca: »Mi zahtevamo smrt za vse zločince, ki so danes pred sodiščem! Ali naj bo poplačana smrt mojega očeta, ki so ga z lopato tako dolgo bili po glavi, da je v mukah umrl in moje matere, ki so jo streljali, s tem, da bomo usmiljeni do vojnih zločincev?«

Tudi pred celjskimi zaporji se je zbrala množica, ki je zahtevala: »Kri za kri! Smrt vsem izdajalcem in izdajalkam! Maščujte naše grobove!«

Pozno v noč se je razhajalo prebivalstvo in videti je bilo, da ljudstvo želi, da bodo kaznovani vsi vojni zločinci po najostrjši kazni.

Danes so stali pred sodiščem zločinci, ki so l. 1942. pred Narodnim domom v Celju na najpogostejši način mučili in zasmehovali naše borce za svobodo. Slovenski narod jih je maščeval. Zločinci so dobili zasluženo kazni.